

і така інформація є самостійним предметом у разі шахрайського заволодіння нею. Тому, для відповіді на питання, чи може інформація виступати самостійним предметом розглядуваного шахрайства, необхідно звернутись до вищенаведених ознак предмета злочинів проти власності.

Оскільки інформація є об'єктом цивільних прав, то вона має оборотоздатність, тобто може вільно відчужуватись. З огляду на цю позицію цивільного права, якщо комп'ютерну інформацію розглянути як предмет шахрайства, вчиненого шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки, то можна встановити, що вона має усі вищенаведені ознаки: фізичну - комп'ютерна інформація може бути вилучена з володіння власника або іншого її володільця, і доступна для сприйняття зовні, в тому числі шляхом фіксації на матеріальних носіях; юридичну – інформація є чужою для винного і той не має права на неї як на власну; економічну – інформація має мінову і споживчу вартість, здатна задовольняти матеріальні й пов'язані з ними інші потреби людини; та соціальну – в створення інформації вкладено людську працю і яка має певну значущість, важливість як для всього людства, суспільства, народу, класу, соціальної групи, так і для окремої особи.

Висновки.

Отже, предметом шахрайства, вчиненого шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки є майно або право на майно. Проте інформація, в тому числі і комп'ютерна, не відноситься ні до майна, ні до права на майно, а може бути самостійним предметом шахрайства, вчиненого шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки, оскільки вона має усі ознаки, які притаманні предмету злочинів проти власності. Таким чином, норма про шахрайство потребує вдосконалення, шляхом доповнення її вказівкою на окремий самостійний предмет – інформацію, в тому числі і комп'ютерну.

ЛІТЕРАТУРА

1. Предмет злочинів проти власності: поняття, види, кримінально-правове значення: автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.08/ П. В. Олійник; Нац. Юр. Акад. Укр. ім. Я. Мудрого. – Х., 2010. – 20 с. – укр.
2. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: rada.gov.ua.
3. Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник/ М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; За ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: - Юрінком Інтер, 2005. – 544 с. – с. 147.
4. Шахрайство за Кримінальним кодексом України 2001 року: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / О.В. Смаглюк ; Нац. акад. внутр. справ України. — К., 2004. — 20 с. — укр.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К.: Каннон, 2001. – 1104 с. – с. 263.
6. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: rada.gov.ua.
7. Швець А. Ю. Інформація як предмет злочинів проти власності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pis/2010_5/Shvets.pdf

Хрідочкіна Анастасія Андріївна

ад'юнкт кафедри кримінального права та криминології
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ
Науковий керівник : Негодченко О.В.
доцент юридичних наук, професор

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Обраний Україною шлях побудови цивілізованих ринкових відносин, її прагнення до інтеграції у європейське та світове співтовариство зумовлюють необхідність забезпечення ефективної кримінально-правової охорони права інтелектуальної власності. Від вирішення цієї проблеми значною мірою, залежить збереження та примноження інтелектуального капіталу держави, підвищення її міжнародного авторитету. Ст. 54 Конституції України гарантує громадянам свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Основний закон зовсім не випадково виділяє серед прав і законних інтересів у сфері інтелектуальної діяльності майнові та немайнові права. Адже в процесі літературної і художньої, наукової і технічної творчості виникають якісно нові знання, об'єкти матеріального та духовного світу, що мають свою вартість. Соціальна сутність правового інституту інтелектуальної власності полягає в тому, що його норми здійснюють охоронну функцію як щодо майнових, так і щодо немайнових прав, які виникають у авторів літературних і художніх творів, виконавців, винахідників тощо. Отже, з одного боку, інститут інтелектуальної власності присвячено охороні прав на об'єкти літературної, наукової, художньої та технічної творчості, а з іншого – регулюванню правового статусу цих об'єктів у суспільному виробництві. Специфічною рисою об'єктів права інтелектуальної власності є те, що вони не мають матеріальної форми (на відміну від речей, як об'єктів права власності). Економічна ж цінність об'єктів права інтелектуальної власності при цьому не залежить від матеріального носія, на якому вони розташовані - він є лише способом передачі ідей, думок та висновків автора іншим особам. Зазначений статус об'єктів прав інтелектуальної власності робить їх дуже вразливими для недобросовісного використання без згоди власника.

Для України, в якій поняття «правовий інститут інтелектуальної власності» є відносно новим явищем, ситуація є ще більш актуальною – адже населення нашої країни на даний час на жаль має недостатньо високий рівень правової культури, що виявляється, зокрема, і у недостатньому рівні поваги до чужої інтелектуальної власності. Розв'язання такої ситуації неможливе без реформування чинного кримінального законодавства. А для більшої ефективності такого реформування необхідними є ґрунтовні дослідження проблем, що виникають в сфері кримінально-правової охорони прав інтелектуальної власності. У кримінально-правовій науці України дослідженням проблем охорони прав інтелектуальної власності присвячені праці П.П. Андрушка, П.С. Берзіна, В.Д.Гулкевича, О.Е. Радутного, С.О. Харламової тощо, а також праці інших дослідників у галузі кримінального права, що тією чи іншою мірою розглядали питання кримінально-правової характеристики злочинів проти інтелектуальної власності – Я.М. Брайніна, П.А. Вороб'я, М.В. Вошинського, С.Б.Гавриша, О.М. Готіна, В.К. Грищука, О.А. Дворякіна, О.О. Дудорова, С.Е. Жилинського, М.І. Загороднікова, А.М. Ковалю, М.Й. Коржанського, О.М. Костенка, І.П. Лановенка, В.Д. Ларічева, Є.Ф. Лащука та ін. Також важливе значення мають праці фахівців у галузях цивільного та господарського права: М.І. Архипової, М.М. Богуславського, Ю.Л. Бошицького, О.М. Боярчука, І.І. Ващинця, Л.М. Вишевецького, Т.С. Демченко, Г.В. Дручка, М.І. Дубинського, В.О. Жарова, О.В. Жилінкової, В.І. Жукова, Б.І. Іванова, С.М. Клейменової, О.О. Козлової, В.В. Костицького, В.Є. Макоди, О.П. Орлюк, О.А. Підпригори, Л.І. Работягової, О.Д. Святоцького, Я.М. Шевченко, Ю.С. Шемшученка тощо. Щоправда, у працях зазначених авторів та багатьох інших відповідні склади злочинів розглядаються як складові видів злочинів у господарській діяльності та проти особистих прав і свобод громадян.

В той час як злочини проти інтелектуальної власності вже перетворилися на окремий вид злочинів, що потребує окремої уваги дослідників, правоохоронних та судових органів, кількість відповідних справ у яких постійно зростає, а ситуації, пов'язані з кваліфікацією подібних злочинів потребують належного теоретичного підґрунтя. Крім того, в юридичній практиці нерідко мають місце випадки неоднакового підходу суддів, прокурорів, слідчих та інших юристів-практиків до проблеми кваліфікації злочинів проти інтелектуальної власності. Отож необхідність вирішення цього питання сьогодні перетворилася на нагальну потребу, до вирішення якої юридична наука фактично не приступала. Саме тому дисертант ставить собі за мету дослідити її та надати відповідні пропозиції щодо вдосконалення юридичної практики, наукових досліджень та навчального процесу вищих навчальних закладів. При цьому, незважаючи на велику кількість наукових праць і розробок у сфері права інтелектуальної власності, теоретичні проблеми їх кримінально-правової охорони і зокрема питання кваліфікації цього виду злочинів залишаються вивченими вкрай незадовільно. Про це переконливо свідчить наявність у чинному Кримінальному кодексі України наступних проблем:

1. Злочини проти інтелектуальної власності Кримінальним кодексом України віднесені до двох різних розділів: «Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина» (ст.ст. 176 («Порушення авторського права і суміжних прав»), 177 («Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію») та «Злочини у сфері господарської діяльності» (ст. ст. 203[□] («Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва»), 229 («Незаконне використання знаків для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару»), 231 («Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю»), 232 («Розголошення комерційної або банківської таємниці»)). Ця обставина є не зовсім обґрунтованою і значною мірою ускладнює застосування кримінального законодавства до справ, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності.

2. У чинному Кримінальному кодексі України відсутні склади злочинів, предметом яких є такі об'єкти права інтелектуальної власності як «наукове відкриття» та «порода тварин», що в свою чергу робить неможливим застосування кримінально-правового порядку захисту прав інтелектуальної власності на ці об'єкти;

3. Є розбіжності у термінології між Кримінальним та Цивільним кодексами України. Так, замість загальновизнаного терміну «торговельна марка» (Цивільний кодекс України) у Кримінальному кодексі України вживається поняття «знак для товарів і послуг», замість «комерційного найменування» (Цивільний кодекс) – «фірмове найменування», а замість «компонування інтегральної мікросхеми» (Цивільний кодекс) - «топографія інтегральної мікросхеми» (кримінальний кодекс). Це пояснюється більш пізнім часом прийняття Цивільного кодексу (2003) за Кримінальний (2001 рік) і своєчасно не внесеними відповідними необхідними змінами до Кримінального кодексу України.

4. Ст. 203[□] Кримінального кодексу України («Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва») органічно пов'язана зі ст. 176 «Порушення авторського права і суміжних прав» і є її прямим продовженням. Натомість, вони перебувають у різних розділах кодексу, що ускладнює їх застосування.

Таким чином, для здійснення правильної кваліфікації існує нагальна потреба в об'єднанні всіх складів злочинів проти інтелектуальної власності в окремий розділ Кримінального кодексу України і доповненні його статтями, які

передбачають кримінальну відповідальність за порушення прав на наукове відкриття та породу тварин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28 червня 1996 року//Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30 із подальшими змінами.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року//Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26 із подальшими змінами.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року//Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44 із подальшими змінами.
4. Закон України «Про племінну справу у тваринництві» від 15 грудня 1993 року//Відомості Верховної Ради України. 1994. № 2 із подальшими змінами.
5. Закон України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування» від 17 січня 2002 року //Відомості Верховної Ради України. 2002. № 17 із подальшими змінами.
6. Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» від 25 грудня 1996 року//Відомості Верховної Ради України. 1998. № 8 із подальшими змінами.
7. Закон України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» від 23 березня 2000 року// Відомості Верховної Ради України. 2000. № 24 із подальшими змінами.
8. Березін П.С. Незаконне використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг. К.: Атіка, 2005. 214 с.
9. Біленчук П.Д., Романюк Б.В., Цимбалюк В.С. та ін. Комп'ютерна злочинність. К.: Атіка, 2002. 221 с.
10. Захист прав інтелектуальної власності в Україні: Монографія/Кол. авт.: В.С. Дроб'язко, А.В.Міндрул, О.П.Орлюк, О.О.Тверезенко, О.О.Штефан та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук О.П.Орлюк. К., 2009. – 242 с.
11. Правове забезпечення сфери інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції: концептуальні засади: Монографія/За наук. ред. д-ра юрид. наук О.П.Орлюк; кол. авт.: В.С.Дроб'язко, А.В.Міндрул, О.О.Тверезенко, Л.І.Работягова, О.О.Штефан та ін. К., 2010. – 464 с.

Кулик Катерина Василівна

Студентка 4 курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»

Науковий керівник: Лень В.В.

професор, кандидат юридичних наук, доцент

Корупція та хабарництво: поняття, розмежування, окремі проблеми

Вчені Торонтського Університету (Канада) провели дослідження і виявили причину хабарництва: на їх думку це - суспільна безвідповідальність кожної окремо взятої людини у колективістських групах. Дослідження проведено у 22 країнах з різним типом суспільства. Вчені переконані, що схильність до хабарництва і корупції має своє джерело у колективістичному світогляді, коли кожний окремо взятий член суспільства бачить власну нездатність вплинути на суспільство в цілому, зламати «систему» і відчуває себе «гвинтиком суспільства». Тому член колективістської групи не відчуває вини за вчинені корупційні дії чи хабарництво. Дані явища характерні для постсоціалістичних країн, країн колишнього СРСР.

Здавалось би, дані поняття достатньо схожі, дехто з нас, можливо, навіть вважає, що корупція та хабарництво – одне й те ж. Але це не так, і більш детально питання розмежування даних понять буде проведено в цій роботі.

Питання розмежування є важливою справою для подальшого пошуку дієвих засобів для боротьби з цими суспільно небезпечними явищами.

В науковій літературі хабарництво визнається центром, основою корупції/корупції. Сам термін “хабарництво” у кримінальному законодавстві